

УДК 378.011.3-051:273.2]:37.015.31-044.337(045)

ЕТАПИ ОСОБИСТІСНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Х. А. Шапаренко

ORCID 0000-0003-3616-2282

У статті розглядаються педагогічні аспекти, напрями становлення і розвитку особистості майбутнього педагога дошкільної освіти, які є як стимулюючими чинниками особистісного самовдосконалення, так і самостійними регуляторами конкурентоспроможності і творчої активності майбутнього фахівця. Охарактеризовано особистісне самовдосконалення як інтелектуальний і вольовий процес. Розкриті завдання особистісного самовдосконалення в процесі професійної підготовки студентів.

Доведено, що наступність етапів особистісного самовдосконалення і освітньої підготовки на основі принципу наступності, успішності і продуктивності цих процесів є одночасно передумовою і умовою вдосконалення усієї системи професійної підготовки сучасного педагога дошкільної освіти.

Розроблена модель особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти, яка передбачає цикли: ухвалення рішення про необхідність особистісного самовдосконалення, вивчення (з'ясування) можливостей самовдосконалення і оцінка перспектив їх реалізації в роботі над собою; прагнення до пізнання відповідно до обраного ідеалу (прикладу) або накопиченого знання про можливості особистісного самовдосконалення; вибір шляхів, методів і засобів самовдосконалення, розробка необхідних саморекомендацій, які можуть допомогти у забезпеченні досягнення певної мети самовдосконалення; реалізація програм (планів) особистісного самовдосконалення, активна практична діяльність студента, духовна діяльність, що є різновидом, спрямованої на досягнення сформованих раніше ціннісних орієнтацій.

Ключові слова: особистісне самовдосконалення, педагог дошкільної освіти, професійна освіта, наступність, конкурентоспроможний фахівець.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Як показує

педагогічна практика, на сучасному етапі цілеспрямована підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти вже не спроможна у повному обсязі осягнути завдання підготовки конкурентоспроможних фахівців сучасного формату, здатних до саморозвитку, ухвалення нестандартних рішень, активного сприйняття нового, які базуються на особистісній готовності студента до особистісного самовдосконалення.

Професійна підготовка у вищому навчальному закладі передбачає впровадження в практику навчання нових освітніх технологій розвивального навчання, успішно вирішуючи завдання спеціалізованої, профільної та професійної підготовки кваліфікованих фахівців. В першу чергу, це досягається шляхом відкритості, гнучкості та високої ефективності освітнього процесу на будь-якому етапі. У той же час чинник обліку індивідуальних можливостей, здібностей і, що особливо важливо, потреб особистості в системі професійної підготовки іноді розуміється формально і не простежується в освітніх стандартах сучасного покоління. Формування потреби в особистісному самовдосконаленні – завдання складне, яке потребує глибокого аналізу і чіткого розуміння механізмів його здійснення в педагогічній практиці.

Проте, розуміння особистісного самовдосконалення як свідомого, цілеспрямованого процесу підвищення рівня професійної компетентності та розвитку особистісних якостей у відповідності із зовнішніми соціальними вимогами, умовами професійної діяльності й особистісною програмою розвитку дозволяє розглядати його як процес, який будується відповідно до вимог суспільства і професії до особистості майбутнього педагога дошкільної освіти. До речі, ці вимоги повинні бути дещо вищими за наявних можливостей студента, для формування передумов самовдосконалення у вигляді внутрішніх суперечностей в процесі освітньої діяльності, вирішення яких призводить до цілеспрямованого особистісного розвитку. Таким чином, усвідомлена взаємодія студентів із освітнім середовищем вищого навчального закладу буде сприяти виникненню потреби в оволодінні системою особистісних і професійних компетенцій, набуттю педагогічного досвіду, умінню адекватно оцінювати власні можливості, виховувати особистісні якості, які гарантують успіх не лише в освітній, але і в професійній діяльності.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Аналіз наукових робіт, присвячених проблемі дослідження, дозволяє зробити висновок, що самовдосконалення є складним видом освітньої діяльності, обов'язковою умовою якої є рефлексія, навички самооцінки, уміння самостійно отримувати і перетворювати інформацію (Г. Балл, І. Бех, Р. Вайнола, О. Вишневський,

О. Кучерявий, В. Рибалко, Л. Рибалко, В. Семиченко, Г. Цветкова та ін.). Питаннями виявлення педагогічних умов самовдосконалення студентів присвячено праці Н. Волкової, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, А. Кузьмінського, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, О. Савченко, С. Сисоєвої, О. Сухомлинської, Г. Троцько та ін. На думку дослідників, цей період становлення особистості характеризується прагненням до самоактуалізації, самовизначення в міжособистісних стосунках і в житті в цілому, і в майбутній професійній діяльності зокрема.

Проблемами самовдосконалення як найвищої форма усвідомленого саморозвитку займалися О. Ухтомський, Г. Селевко та ін.; діалектична єдність особистісної та професійної складових самовдосконалення відображена у наукових розвідках І. Донцова, В. Тертичної, Т. Черкашиної та ін.

Дослідженню питань професійної майстерності і творчості, механізмів професійної самосвідомості і процесів особистісного самовдосконалення присвячені роботи Л. Барановської, О. Глузмана, В. Гриньової, Н. Гузій, О. Дубасенюк, І. Зязюна, І. Ісаєва, Н. Кузьміної, О. Отич, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, М. Солдатенко, В. Стрельнікова.

Шляхи і засоби формування готовності майбутніх фахівців до самоосвіти, вивчення розвитку процесів самості (самовизначення, самоактуалізації, самовдосконалення, саморегуляції, саморозвитку) у професійній діяльності отримали досить повне висвітлення в роботах О. Андрієнко, Г. Балла, І. Демічевої, Ю. Долінської, О. Ларіної, Н. Литовченко, В. Чайки, І. Шаршова, Т. Шестакової та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проте, аж до теперішнього часу не розроблені механізми актуалізації прагнення до особистісного самовдосконалення і забезпечення наступності етапів цього багатоаспектного процесу, відсутні технології побудови індивідуальної траєкторії процесу особистісного самовдосконалення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Аналіз зазначених вище наукових розвідок дозволяє визначити низку суперечностей, які обґрунтовують напрям дослідження: між необхідністю підготовки майбутніх фахівців, здатних до систематичної самоосвіти і саморозвитку, і недостатнім рівнем розвитку у студентів потреби в особистісному самовдосконаленні; між необхідністю побудови індивідуальної траєкторії особистісного самовдосконалення студентів і відсутністю технологій її вибудовування і втілення в практику освітнього процесу на усіх його етапах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення та проблематизація етапів особистісного самовдосконалення майбутніх педагогів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз наукових розвідок дозволяє схарактеризувати самовдосконалення як: процес усвідомленого, спрямованого самою особистістю розвитку, в якому в суб'єктивних цілях та інтересах цілеспрямовано формуються і розвиваються її якості і здібності (Зязюн, 1997); створення зовнішніх і внутрішніх умов для побудови індивідуальної траєкторії ціннісно-сміслового самовизначення особистості (Бех, 2012); як один з мотивів самореалізації особистості поряд з прагненнями до самопізнання, самоактуалізації, саморозвитку, пізнавальним інтересом до природи самості, «акме» (Рибалко, 2008); як один зі складників процесу саморозвитку поряд з вольовою саморегуляцією, духовним самозміцненням, самовизначенням, самоактуалізацією й самореалізацією (Куликова, 1997); як форму прояву усвідомленого саморозвитку, коли залучені свідомість, мислення, приймаються рішення (Селевко, 2002).

Таким чином, самовдосконалення – це процес усвідомленого, керованого особистістю розвитку, в якому цілеспрямовано формуються і розвиваються якості особистості і здібності.

Особистісне самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти характеризується як: змістовна основа процесу саморозвитку особистості в цілому; особливий вид пізнавально-творчої активності; невіддільна частина професійної підготовки та самореалізації.

Рушійною силою процесу особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти є осмислення соціальної і особистісної значущості обраної професії, чітко усвідомлене прагнення досягнення «акме», пошук ефективних способів самоствердження та самореалізації у професійному середовищі і суспільстві в цілому.

Слід зазначити що особистісне самовдосконалення – процес інтелектуальний, адже передбачає певне усвідомлення особистістю себе, власної діяльності (мотивів, результатів), власного місця в освітньому процесі. Одночасно це і вольовий процес, який охоплює усю життєдіяльність педагога: від конкретної ситуації до усього образу життя. Інтелектуальна і вольова складові тісно пов'язані з емоційно-моральною, що забезпечує процес самозміни особистості.

Ефективність процесу особистісного самовдосконалення забезпечується творчою діяльністю, організованою на основі принципу

наступності етапів особистісного саморозвитку, що сприяє загальному процесу вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Забезпечення наступності етапів особистісного розвитку студентів і етапів професійної підготовки надасть можливість для самостійного моделювання індивідуальної траєкторії особистісного самовдосконалення майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Слід зазначити, що самовдосконалення, при всій індивідуальності, не стихійний, а керований особистістю процес, успішність і результативність якого залежить від дотримання принципу наступності етапів процесу особистісного самоствердження і самореалізації з етапами освітньої підготовки, і повинен бути скоординованим із керованим зовні педагогічним процесом.

Дотримання принципу наступності освітніх етапів і особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти передбачає реалізацію низки завдань, спрямованих на вдосконалення професійної підготовки студентів і усієї освітньої системи в цілому, а саме:

- забезпечення мотивації самовдосконалення на всіх етапах освітнього процесу у вищому навчальному закладі;
- створення психологічно комфортного педагогічного процесу, який спроможний усунути бар'єри самовдосконалення;
- реалізація системи діагностичних методик як методологічної основи свідомого керування особистісним саморозвитком з метою побудови індивідуальної траєкторії особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти;
- формування міжпредметних знань, умінь і навичок як обов'язкового компоненту кожного етапу освітньої підготовки конкурентноспроможного фахівця;
- вибудовування структури нормативних вимог до особистості з урахуванням її індивідуально-психологічних особливостей, духовно-пізнавальних потреб і результатів діагностики процесу особистісного самовдосконалення на кожному освітньому етапі.

Особистісне самовдосконалення передбачає концентрацію психічної і фізичної енергії людини у подоланні власних недоліків, спрямування її на пошук і реалізацію внутрішніх резервів, які дозволяють крок за кроком переконатися у власних можливостях та досягнення тотожності самому собі. Розвиток особистості і індивідуальності на основі домінанти самовдосконалення (Селевко, 2006) дозволяє покращити виховну систему, скеровуючи її на формування духовно-моральної основи освітнього

процесу, дозволяючи зробити цей процес індивідуально і особистісно значущим і успішним для кожного.

Цінність установки на самовдосконалення в тому, що цей підхід розвиває природне прагнення кожного стати краще і за допомогою спеціально організованого адаптивно-розвивального освітнього середовища забезпечує безперервність процесу самовдосконалення.

У контексті особистісного самовдосконалення педагога особливого значення набувають духовні ціннісні орієнтації, адже вони мають бути базовими у процесі навчання і виховання майбутнього педагога дошкільної освіти. Вони виступають справжнім сенсом життя, суб'єктивним надбанням особистості, віддзеркалюють ставлення особистості до світу, окреслюють її життєтворчість, впливають на спосіб існування, спонукають і регулюють життєдіяльність особистості, є основою перетворення внутрішніх можливостей особистості в моральну поведінку та вчинки (Шевченко, 2002).

Пробудження в людині її духовної природи зумовлює переорієнтацію її з цінностей споживання на духовні цінності: актуальними для особистості стають цінності гуманістичні (добро, благодійність), естетичні (краса, гармонія, досконалість у природі та людині), екологічні (збереження планети від екологічної катастрофи), цінності самопізнання (інтроспекція, самоусвідомлення), самовдосконалення (пошук шляхів і методів самопокращення, набуття нових позитивних особистісних якостей) і цінності самореалізації (розкриття потенціалу власної особистості в служінні ближнім, Батьківщині, людству, природі, Богу) (Помиткін, 2007).

Одухотворення людини, підвищення її моральності дозволить вирішити суперечність які виникають між світом людини та суспільством. І тут перед педагогом висувається завдання переосмислення всесвіту, природи людини, одухотворення процесу пізнання.

Основними етапами особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти визначаємо наступні:

1. Самопізнання та спрямування на самовдосконаленням, що передбачає усвідомлення власного «Я», формування емоційно-ціннісного ставлення до себе і забезпечення процесу саморегуляції на основі самопізнання і соціально-особистісної самооцінки моральних якостей.
2. Планування програми самовдосконалення, що передбачає визначення мети та завдань особистісного розвитку як на перспективу, так і на певні етапи освітньої діяльності.
3. Безпосередня практична діяльність щодо реалізації завдань особистісного самовдосконалення, що вимагає розвитку вольових якостей студента.

4. Самоконтроль та самокорекція процесу особистісного самовдосконалення, що передбачає рефлексію та корекцію можливих відхилень та коригування плану подальшої роботи.

Отже, особистісне самовдосконалення є динамічним структурно-рівневим освітнім процесом, що відбиває єдність розвитку усіх сфер індивідуальності і особистісних якостей.

Слід зазначити, що самовдосконалення в особистісно-орієнтованій педагогіці розглядається як один з найбільш важливих напрямів реалізації особистісного потенціалу людини з метою досягнення ним власних ціннісних (життєвих) орієнтирів. У той же час виховна практика показує, що важливість вирішення цього завдання неадекватно оцінюється студентами вищого навчального закладу. Не дивлячись на те, що близько 87% з них визнають необхідність самовдосконалення, більшість все ж здійснюють його фрагментарно і епізодично. Значна частина студентів вирішує завдання самовдосконалення лише за окремими напрямами: зусилля близько 40% респондентів спрямовані на розвиток фізичних показників і лише близько 19% студентів удосконалюють інтелектуальні, емоційні, вольові і деякі інші особистісні властивості і якості. Постійно процесом особистісного самовдосконалення опікуються близько 10% студентів. Лише на випускному курсі цей показник досягає 15%.

Дослідницька робота також показала, що ставлення більшості студентів до процесу особистісного самовдосконалення переважно позитивне. Проте його спрямованість і зміст ціннісних орієнтацій відрізняються відповідно до курсу навчання і багато в чому залежать від соціальних, економічних, культурних і інших процесів, що відбуваються в суспільстві, вищому навчальному закладі. Наприклад, на 1-2 курсах студентів більшою мірою цікавлять матеріальне забезпечення, побутові умови і організація дозвілля. На старших курсах в центрі уваги постають умови майбутньої професійної діяльності, перспективи кар'єрного росту. Узагальнення і аналіз відомостей дозволяє зробити висновок про необхідність визначення стратегії індивідуального особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти і розробки ієрархії рівнів, які мають бути досягнуті на кожному конкретному етапі.

Рівні особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти відбивають духовно-моральне становлення студента і досягнення їх обумовлено спеціально організованим освітнім процесом на всіх етапах професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

В основі рівнів особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти лежить положення про те, що розвинена цілісна індивідуальність гармонізує особистісне і громадське, особистісне і

індивідуальне, духовне і матеріальне. Особистість дійсно спроможна реалізувати себе, сама обрати свій шлях вдосконалення.

Таким чином, особистісне самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти здійснюється в процесі поетапної освітньої підготовки, і досягнення певного рівня самовдосконалення на кожному етапі освітньої підготовки, і залежить від дотримання принципу наступності у забезпеченні освітнього процесу.

Потреба суспільства в творчій особистості збігається з природним прагненням особистості до самовдосконалення і самореалізації. Використання цих потреб для мотивації освітнього процесу і їх поступальний розвиток відкриває великі можливості підвищення якості педагогічної освіти. Домінанта самовдосконалення – установка на усвідомлене і цілеспрямоване поліпшення самого себе – може бути сформована на основі потреб саморозвитку індивідуальності. Внутрішні процеси самовдосконалення скеровуються і коригуються за допомогою організації зовнішньої частини освітнього процесу, заснованого на інноваційній професійній підготовці педагога дошкільної освіти і принципі наступності цієї підготовки з процесами особистісного самовдосконалення.

Розроблена і реалізована модель особистісного самовдосконалення майбутнього педагога дошкільної освіти передбачає наступні цикли:

1. Ухвалення рішення про необхідність особистісного самовдосконалення, вивчення (з'ясування) можливостей самовдосконалення і оцінка перспектив їх реалізації в роботі над собою. Дуже важливим елементом першого циклу виступає вибір або формування ідеалу («акме») або моделі, до яких необхідно прагнути в процесі самовдосконалення. Досвід показує, що на основі вже сформованих знань про власні можливості, власного світобачення і під впливом особистісно-орієнтованого педагогічного середовища студент обирає собі ідеал або приклад. При цьому ми розуміємо, що педагогічна практика в цьому випадку не зводиться до чистої репродукції студентом обраного або сконструйованого образу. Швидше за все, це абстрагування стосовно умов конкретного навчального закладу, факультету, навчальної групи. У результаті студент створює деякий абстрактний образ (модель), якому він хотів би наслідувати або яким би хотів стати.

2. Прагнення до пізнання відповідно до обраного ідеалу (прикладу) або накопиченого знання про можливості особистісного самовдосконалення. В процесі самопізнання відбувається виявлення і самооцінка рівня розвитку тієї або іншої якості або властивості особистості. У межах другого циклу самовдосконалення також відбувається формування (уточнення) ціннісних орієнтацій студента. У

цьому, поза сумнівом, допомагають вимоги кваліфікаційної характеристики випускника конкретного факультету, а також духовно-моральний образ сучасного фахівця вищої освітньої кваліфікації.

3. Вибір шляхів, методів і засобів самовдосконалення, розробка необхідних саморекомендацій, які можуть допомогти у забезпеченні досягнення певної мети самовдосконалення. До них, наприклад, можна віднести особисті правила (принципи) поведінки, форма і зміст яких представлені в педагогічній літературі або опублікованих щоденниках багатьох видатних постатей минулого. Вони визначають найбільш характерні прояви людини в його стосунках, манері спілкування, поведінці, діяльності в різних умовах. У кожного студента, як правило, завжди є вимоги до себе, які знаходять зображення в його поведінці, спілкуванні, стосунках, діяльності. Проте у ході експерименту було встановлено, що предметом самоаналізу в цьому випадку виступають власні психічні властивості і якості студентів, їх переживання, пізнавальна і громадська діяльність. У той же час відмічено, що результати опитувань студентів випускних курсів відрізняються від відповідей студентів 1-2 курсів, передусім, рівнем розвитку професійно-моральної самосвідомості, високою вимогливістю до себе як майбутнього фахівця, проявом деякого почуття незадоволення від неготовності до професійної діяльності та особистісного самовдосконалення.

Спіраючись на методи і засоби самовдосконалення, а також сформульовані особистісні правила здійснюється планування роботи над собою. Його зміст знаходить віддзеркалення у відповідних програмах або планах. Вони складаються, як правило, довільно, на увесь період навчання і конкретизуються на кожен курс, семестр, місяць навчання. Зазвичай в них відбиваються основні напрями, методи і засоби самовдосконалення, орієнтовні терміни реалізації наміченого.

4. Реалізація програм (планів) особистісного самовдосконалення здійснюється у межах четвертого циклу. Його основний зміст полягає в активній практичній діяльності студента, духовній діяльності, що є різновидом, спрямованої на досягнення сформованих раніше ціннісних орієнтацій. Робота над собою вимагає повсякденного самоконтролю, самоспостереження за власною діяльністю, її поточною результативністю і самокорегування виховної діяльності. Вирішення цих завдань формує основний зміст проміжного етапу самовдосконалення, під час якого реалізується ефект рефлексії студента. Рефлексія у самовдосконаленні супроводжується аналізом результатів роботи студента над собою. Він визначає, що вдалося і що не вдалося йому в реалізації наміченого. На цьому етапі відбувається самодіагностика, критичний аналіз досягнутого і

приймається рішення на подальше самовдосконалення, що є початком якісно нового циклу. Проміжний етап самовдосконалення підбиває підсумок роботи студента над собою за певний період часу. Він же виступає початком основного етапу якісно нового рівня (циклу), що робить процес самовдосконалення безперервним.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, процес особистісного самовдосконалення буде ефективним за умови привчання студентів до раціональних методів самопізнання і самовиховання (умінню планувати свою роботу, раціонально використовувати час, визначати особисті принципи, норми, правила). Освітній процес у вищому навчальному закладі повинен передбачати ознайомлення студентів із власним досвідом і досвідом інших людей, оцінки можливостей його використання в процесі особистісного самовдосконалення, спонукання інших студентів до взаємодопомоги і взаємоконтроля. Таким чином, актуалізація особистісного самовдосконалення студентів є одним з важливих напрямів реалізації освітнього процесу в умовах вищої школи. Головні зусилля педагогів слід спрямовувати на створення психолого-педагогічних умов, в яких самовдосконалення виступає необхідним елементом освітньої діяльності студентів, включення їх в процес цілеспрямованого особистісного самовдосконалення, здійснення постійного консультування, контролю і корекції цього процесу.

Література

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 256 с.
2. Куликова Л. Н. Проблемы саморазвития личности. Хабаровск : ХГПУ, 1997. 315 с.
3. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. та ін. Педагогічна майстерність : підручник. Київ : Наука, 1997. 349 с.
4. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості : монографія. Київ : Наш час. 2007. 280 с.
5. Рибалко Л. С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Харків, 2008. 45 с.
6. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. Москва : НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.
7. Селевко Г. К. Технология саморазвития личности школьника. Образование в современной школе, 2002. № 2. С. 29 – 37.
8. Шевченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах : монографія. Вінниця : Нова книга, 2002. 430 с.

References

1. Bekh, I. D. (2012). *Osobystist' u prostori dukhovnoho rozvytku : navch. posib. [Personality in the space of spiritual development: teach. manual]*. Kyiv: Akademyvydav (ukr).
2. Kulikova, L. N. (1997). *Problemy samorazvitiya lichnosti [Problems of self-development of personality]*. Khabarovsk: KhSPU (rus).
3. Zyazyun, I. A., Kramushchenko, L. V., & Kryvonos I.F. et al. (1997). *Pedahohichna maysternist': pidruchnyk [Pedagogical skills: textbook]*. Kyiv : Nauka (ukr).
4. Pomytkin, E. O. (2007). *Psykhohihiya dukhovnoho rozvytku osobystosti: monohrafiya [Psychology of spiritual development of personality: monograph]*. Kyiv : Nash chas (ukr).
5. Rybalko, L. S. (2008). *Akmeolohichni zasady profesijno-pedahohichnoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya [Acmeological principles of vocational and pedagogical self-realization of the future teacher]*. (Abstract of Doctor of Education Thesis). Kharkiv (ukr).
6. Selevko, G. K. (2006). *Entsiklopediya obrazovatel'nykh tekhnologiy [Encyclopedia of educational technology]*: in 2 vol. Moskow : Research Institute of School Technology, Vol. 1 (rus).
7. Selevko, G. K. (2002). Tekhnologiya samorazvitiya lichnosti shkol'nika [Self-development technology of student personality]. *Obrazovanie v sovremennoy shkole*, # 2, 29-37 (rus).
8. Shevchenko, T. I. (2002). *Rozvytok osvity ta osobystosti v riznykh pedahohichnykh systemakh: monohrafiya [Education and personality development in various pedagogical systems: monograph]*. Vinnytsya: Nova knyha (ukr).

ЭТАПЫ ЛИЧНОСТНОГО САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

К. А. Шапаренко

В статье рассматриваются педагогические аспекты, направления становления и развития личности будущего педагога дошкольного образования, которые выступают как стимулирующими факторами личностного самосовершенствования, так и самостоятельными регуляторами конкурентоспособности и творческой активности будущего специалиста. Охарактеризовано личностное самосовершенствование как интеллектуальный и волевой процесс. Раскрыты задания личностного самосовершенствования в процессе профессиональной подготовки студентов.

Доказано, что последовательность этапов личностного самосовершенствования и образовательной подготовки на основе принципа преемственности, успешности и производительности этих процессов является одновременно предпосылкой и условием совершенствования всей системы профессиональной подготовки современного педагога дошкольного образования.

Разработана модель личностного самосовершенствования будущего педагога дошкольного образования, которая предусматривает циклы: принятие решения о необходимости личностного самосовершенствования, изучение (выяснение) возможностей самосовершенствования и оценка перспектив их реализации в работе над собой; стремление к познанию в соответствии с избранным идеалом (примером) или накопленным знанием о возможностях личностного самосовершенствования; выбор путей, методов и средств самосовершенствования, разработка необходимых рекомендаций, которые могут помочь в обеспечении достижения определенной цели самосовершенствования; реализация программ (планов) личностного самосовершенствования, активная практическая деятельность студента, духовная деятельность, которая является разновидностью, направленной на достижение сформированных ранее ценностных ориентаций.

Ключевые слова: личностное самосовершенствование, педагог дошкольного образования, профессиональное образование, поэтапность, конкурентоспособный специалист.

STAGES OF PERSONAL SELF-IMPROVEMENT OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATION TEACHERS IN PROFESSIONAL EDUCATION PROCESS

Kh. A. Shaparenko

The of article deals with the pedagogical aspects and directions of formation and development the personality of the future preschool education teacher, which are both stimulating factors of personal self - improvement, as well as independent regulators of competitiveness and creative activity of the future specialist. Personality self-perfection as intellectual and volitional process is described. The exposed tasks of personality self-perfection are in the process of professional preparation of students.

It is proved that the continuity of stages of personal self-improvement and educational preparation based on the continuity, success and productivity principle of these processes is simultaneously a precondition and a condition for improvement of the entire system of modern preschool education teacher professional training.

Worked out model of personality self-perfection of future teacher of preschool education which foresees cycles: decision-making about the necessity of personality self-perfection, study (finding out) of possibilities of self-perfection and estimation of prospects of their realization in-process above itself; aspiring to cognition in accordance with a select ideal (will attach) or accumulated knowledge about possibilities of personality self-perfection; choice of ways, methods and facilities of self-perfection, development of necessary recommendations which can help in providing of achievement of certain goal of self-perfection; realization of the programs (plans) of personality self-perfection, active practical activity of student, spiritual activity which is a variety, sent to achievement of formed pаниue the valued orientations.

Key words: *Personal self-improvement, preschool education teacher, vocational education, heredity, competitive expert.*

Шапаренко Христина Андріївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: kristsh@gmail.com

Shaparenko Khristina Andriivna – Ph.D., Associate Professor, Dean of the Faculty of Preschool and Special education and History Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine). E-mail: kristsh@gmail.com